

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA WE WROCŁAWIU**

50-413 Wrocław, ul. Walońska 3-5
tel.(071)344 65 87, (071)34 05 920, fax (071)34 05 922
e-mail: wroclaw@uokik.gov.pl

RWR-411-10/09/ET

Wrocław, 25 listopada 2009 r.

DECYZJA RWR 32/2009

I. Na podstawie art. 10 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 4 ust.1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 107, poz. 887) po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania przeciwko Miejskiemu Zakładowi Usług Komunalnych Sp. z o. o. z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Kolejowej 4

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

uznaje się za **praktykę ograniczającą konkurencję**, nadużywanie przez tego przedsiębiorcę pozycji dominującej na rynkach usług cmentarnych na cmentarzach komunalnych znajdujących się w Wałbrzychu przy ul. Moniuszki , ul. Cmentarnej i ul. Żeromskiego poprzez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji na rynku usług pogrzebowych , w drodze ograniczenia przedsiębiorcom możliwości wykonywania na terenie tych cmentarzy usług kopania grobu, co stanowi naruszenie **art. 9 ust. 1** i ust. 2 pkt 5 ww. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,

i nakazuje się zaniechanie jej stosowania

II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 1 powołanej wyżej ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 106 ust. 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, **nakłada się** na Miejski Zakład Usług Komunalnych Sp. z o. o. z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Kolejowej 4 , **karę pieniężną** w wysokości 38 641, 97 zł (słownie złotych: trzydzieści osiem tysięcy sześćset czterdzieści jeden złotych 97/100) płaćną do budżetu państwa.

Uzasadnienie

1.W okresie od 19 lutego 2009 r. do 14 lipca 2009r. organ antymonopolowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy Miejski Zakład Usług Komunalnych w Wałbrzychu Sp. z o. o. wykonując wszystkie wykopy grobów na cmentarzach komunalnych znajdujących się pod jego zarządem, może nadużywać pozycji dominującej na lokalnych rynkach usług cmentarnych na terenie tych cmentarzy, co może stanowić naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów a w szczególności jej art. 9 ust.1.

dowód: akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karta nr 1

W trakcie ww. postępowania ustalono, iż Miejski Zakład Usług Komunalnych w Wałbrzychu Sp. z o. o. (dalej MZUK) na podstawie umowy zawartej w dniu 06.02.2009r. z Gminą Wałbrzych, wykonuje kompleksowe usługi komunalne w zakresie:

- utrzymania i pielęgnacji parków i zieleńców,
- utrzymania lasów komunalnych,
- utrzymania cmentarzy i prosektorium.

Usługi z zakresu utrzymania i administrowania cmentarzami MZUK prowadzi w Wałbrzychu na trzech cmentarzach komunalnych: cmentarzu znajdującym się przy ul. Moniuszki, cmentarzu przy ul. Żeromskiego i cmentarzu przy ul. Cmentarnej. Jednocześnie MZUK posiada własny zakład pogrzebowy.

Dowód: akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karty nr 46-72

Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynikało, że usługi kopania grobów na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu od roku 2006 wykonuje wyłącznie MZUK. Świadczyło o tym przede wszystkim wykonanie przez niego na ww. cmentarzach w okresie od 01.01.2006r do 01.03.2009r. 1997 wykopów grobów z 1998 wykonanych ogółem. Potwierdziły to także informacje uzyskane od właścicieli zakładów pogrzebowych o tym, że MZUK nie udzielił im zezwolenia na wykonanie tych usług na administrowanych przez niego cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu.

Dowód: karta nr 3 i akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karty: 16-17, 75, 80.

2. W związku z powyższymi ustaleniami, postanowieniem nr 181/2009 z dnia 12 sierpnia 2009 r., Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej również jako „Prezes Urzędu” lub „organ antymonopolowy”) wszczął z urzędu postępowanie antymonopolowe przeciwko Miejskiemu Zakładowi Usług Komunalnych Sp. z o. o. z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Kolejowej 4, w związku z podejrzeniem nadużywania przez tego przedsiębiorcę pozycji dominującej na rynku usług cmentarnych, na zarządzanych przez niego cmentarzach komunalnych znajdujących się na terenie miasta Wałbrzycha, poprzez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji na rynku usług pogrzebowych, w drodze ograniczenia przedsiębiorcom możliwości wykonywania na tych cmentarzach, usług kopania grobu, co może stanowić praktykę ograniczającą konkurencję, o jakiej mowa w art. 9 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Wprawdzie postępowanie zostało wszczęte jak powyżej, ale w jego trakcie doprecyzowano określenie rynku właściwego i przedsiębiorcy postawiono zarzut nadużywania przez niego pozycji dominującej na rynkach usług cmentarnych na cmentarzach komunalnych znajdujących się w Wałbrzychu przy ul. Moniuszki, ul. Cmentarnej i ul. Żeromskiego.

Jednocześnie w ww. postanowieniu nr 181/2009 Prezes Urzędu postanowił na podstawie art. 73 ust. 2 pkt 2 i ust. 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 33 ust. 6 tej ustawy zaliczyć w poczet dowodów, wszystkie informacje uzyskane przez Prezesa Urzędu w postępowaniu wyjaśniającym RWR400-09/09/ET oraz informacje znajdujące się na kartach nr 57 i 58 uzyskane przez Prezesa Urzędu w postępowaniu wyjaśniającym RWR400-33/08/ET

Dowód: karta nr1.

3. Powiadomiona o powyższym, Spółka ustosunkowując się do postawionego jej zarzutu w piśmie skierowanym do UOKiK w dniu 4 września 2009r. podniosła, iż nie może nadużywać pozycji dominującej ponieważ takiej pozycji w Wałbrzychu nie posiada ani na rynku usług cmentarnych ani też na rynku usług pogrzebowych. Nie ma też wyłączności na kopanie grobów przyznanej przez właściciela cmentarzy Gminę Wałbrzych (ani w umowie ani w Regulaminie cmentarzy) oraz nie zawarła żadnych umów z zakładami pogrzebowymi, które by jej taką wyłączność przyznawały. Jednocześnie MZUK zaprzeczył aby kiedykolwiek uniemożliwił innym zakładom pogrzebowym wykonywania usługi kopania grobu na administrowanych przez niego cmentarzach i podał, że wszyscy przedsiębiorcy działający na rynku usług pogrzebowych dokonujący pochówków na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu mogli oferować swoim klientom pełen pakiet usług pogrzebowych włącznie z kopaniem grobów. Czynność kopania grobu wykonuje bowiem wyłącznie na zlecenie otrzymane od innych zakładów pogrzebowych, a poza nim czynności te na ww. cmentarzach wykonywały również inne zakłady pogrzebowe. Były to: w 2006r – Zakład Pogrzebowy Jerzego Wawierni z Kamiennej Góry, a w 2009r. Zakład Pogrzebowy Dyskomir ze Świdnicy oraz Zakład Pogrzebowy z Ziębic.

Dowód: karta nr 6-11

Przeprowadzone przez organ antymonopolowy postępowanie dowodowe pozwoliło na ustalenie następującego stanu faktycznego:

1. Uczestnik postępowania jest spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego, Rejestru Przedsiębiorców pod nr 0000005502, przez Sąd Rejonowy dla Wrocławia– Fabrycznej we Wrocławiu, IX Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Jedynym udziałowcem Spółki jest Gmina Wałbrzych

Dowód: akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karty: 9-12.

Przedmiotem działalności Spółki jest :

- a) prowadzenie działalności usługowej związanej z zagospodarowaniem terenów zielonych,
- b) działalność usługowa związana z leśnictwem,
- c) wykonywanie robót budowlanych murarskich
- d) pogrzeby i działalność pokrewna,
- e) usługi w zakresie zarządzania nieruchomościami świadczone na zlecenie,
- h) inne.

Dowód : odpis KRS karty nr 236;

MZUK wykonuje usługi na rzecz Gminy Wałbrzych na podstawie zawartej z nią umowy Nr UM/WIM/I.253/43/212-w/2009 z dnia 6 lutego 2009r. Są to usługi komunalne w zakresie:

- utrzymania i pielęgnacji parków i zieleńców
- utrzymania lasów komunalnych
- utrzymania cmentarzy i prosektorium

Zgodnie z ww. umową usługi wykonywane przez MZUK dotyczą trzech cmentarzy komunalnych: cmentarza przy ul. Moniuszki (odbywają się na nim wyłącznie pochówki do grobów już istniejących oraz do grobów urnowych), cmentarza przy ul. Cmentarnej oraz

cmentarza przy ul. Żeromskiego. Czynności związane z administrowaniem cmentarzy obejmują:

- prowadzenie ksiąg cmentarnych,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki miejscami grzebalnymi
- pobieranie opłat i prowadzenie ich ewidencji (za korzystanie z cmentarza , urządzeń cmentarnych, prosektorium)
- ustalanie terminów i warunków pogrzebów
- bieżące utrzymanie czystości cmentarzy oraz dbanie o zieleń na cmentarzach
- dbałość o stan techniczny obiektów budowlanych, instalacji elektrycznej, sprzętu gaśniczego
- prowadzenie prosektorium

Dowód: karty nr 18,54-55

2. Na terenie cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu obowiązuje „Regulamin korzystania z cmentarzy komunalnych”, stanowiący załącznik nr 6 do Zarządzenia 284/2006 Prezydenta Miasta Wałbrzycha z dnia 24.04.2006r. w sprawie zatwierdzenia regulaminu określającego zasady korzystania z usług publicznych świadczonych przez Miejski Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Wałbrzychu oraz obowiązki spółki wobec odbiorców usług. Zgodnie z pkt1 ww. regulaminu funkcje Dysponenta miejsc grzebalnych oraz administratora cmentarzy komunalnych wykonuje Miejski Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Wałbrzychu przy ul. Kolejowej 4. Natomiast na podstawie pkt 8 c ww. regulaminu na terenie cmentarzy zabrania się prowadzenia jakiejkolwiek działalności gospodarczej czy zarobkowej bez uprzedniego zgłoszenia i uzyskania zgody administratora cmentarza.

Dowód: karty nr 163-164, 181-182

3. Na terenie cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu w okresie od 1 stycznia 2006 r. do 1 września 2009 r. do grobów ziemnych i grobowców wykonana została następująca ilość pochówków.

Ilość pochówków wykonanych na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu w latach 2006-2009

Tab.nr 1

Nazwa Firmy	Rok	Cmentarz ul. Moniuszki Ilość pochówków	Cmentarz ul. Żeromskiego Ilość pochówków	Cmentarz ul. Cmentarnej Ilość pochówków
ZP Woźnicki Wałbrzych	2006	51	43	15
	2007	56	58	21
	2008	58	78	30
	2009	28	49	13
ZP Bokwa Szczawno Zdrój	2006	53	31	26
	2007	53	45	16
	2008	28	32	18
	2009	24	32	9
PTHU „Armi” Boguszów Gorce	2006	47	31	21
	2007	21	29	13
	2008	-	3	2
PHU Ostatnia Sokołowsko	2006	5	2	1
	2007	9	2	2

	2008	3	4	1
	2009	-	2	-
ZP Kwiatkowski Wałbrzych	2007	7	8	6
	2008	10	8	7
	2009	5	3	2
Usługi Pogrzebowe ZP Walim Paterek	2007	1		1
	2008		1	
ZPLubin	2007	1		
	2009			1
ZP Nekrolog Maciejczak Legnica	2006		1	
	2007	1		
ZP Czeladz	2007		1	
ZP Legnica	2007			1
Obsługa pogrzebu wykonywana przez rodzinę zmarłego	2006	1	1	1
	2007	2	3	
	2008	4	1	
PW Gamma Boguszów Gorce	2006			2
	2008	3	13	
	2009	7	10	4
ZP Hades Świebodzice Krzysztofowicz	2006		1	
	2008		3	3
ZP Wrocław	2008	1		
ZP Świdnica	2008			2
ZP Kamienna Góra	2008	1		
ZP Dominik Bafia	2009	2	2	1
Wrocław ZP „Gloria”	2009	1		
ZP Ziębice	2009			1
ZP Świdnica „Dyskomir”	2009	1		
ZP „Calla” Oborniki	2008	1		
MZUK Wałbrzych	2006	157	71	62
	2007	151	72	58
	2008	108	91	66
	2009	78	44	32
RAZEM		979	775	438

Źródło: opracowanie własne UOKiK na podstawie materiałów nadesłanych do przez MZUK

Z powyższej tabeli wynika, że na wszystkich cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu w latach 2006-2009 wykonano 2192 pochówki, z których 990 (ponad 45%) wykonał MZUK, 500 pochówków wykonał Z P Woźnicki z Wałbrzycha (22,81%), 367 ZP. Bogdana Bokwy ze Szczawna Zdroju (16,74%), 167 PTHU Armi z Boguszowi –Gorce (7,6%) , 56 ZP Kwiatkowski z Wałbrzycha (2,5%), 39 PW Gamma z Boguszowi (1,7%), 31 PHU Ostatnia Posługa z Sokołowska (1,4%) pozostałe 14 zakładów pogrzebowych wykonało zaledwie 42 pochówki (1,9%).

Dowód: karty 154-155

4.Udział poszczególnych przedsiębiorców pogrzebowych w ogólnej ilości pochówków wykonanych na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu w latach 2006-2009 kształtował się następująco:

Wykaz pochówków wykonanych przez poszczególnych przedsiębiorców pogrzebowych w latach 2006-2009 na cmentarzu komunalnym przy ul. Moniuszki w Wałbrzychu

Tab.2

	Nazwa przedsiębiorcy	2006		2007		2008		2009	
		Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%
1.	ZP.Woźnicki	51	16,3	56	18,5	58	27	28	19,2
2.	ZP.Bokwa	53	17	53	17,6	28	12,9	24	16,4
3.	PTHU Armii	47	15	21	7	-	-	-	-
4.	PHU Dominik Bafia Wałbrzych	5	1,6	9	3	3	1,3	-	-
5.	ZP „eSKa” Kwiatkowski	-	-	7	2,3	10	4,6	5	3,4
6.	PW GAMMA					3	1,3	7	5
7.	MZUK Wałbrzych	157	50	151	50	108	49,7	78	53,3
8.	Inni	1	0,1	5	1,6	7	3,2	4	2,7
Razem		314	100%	302	100%	217	100%	146	100%

* okres od 01.01.09 do 01.09.09 Opracowanie własne UOKiK na podstawie danych przesłanych przez MZUK

Wykaz pochówków wykonanych przez poszczególnych przedsiębiorców pogrzebowych na cmentarzu komunalnym przy ul. Cmentarnej w latach 2006-2009 Wałbrzychu

Tab. nr. 3

	Nazwa przedsiębiorcy	2006		2007		2008		2009*	
		Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%
1.	ZP.Woźnicki	15	11,7	21	17,8	30	23,2	13	20,6
2.	ZP.Bokwa	26	20,3	16	13,5	18	13,9	9	14,3
3.	PTHU Armii	21	16,4	13	11	2	1,6	-	-
4.	PHU Ostatnia Posługa Sokołowsko	1	0,8	2	1,7	1	0,8	-	-
5.	ZP Kwiatkowski	-	-	6	5,1	7	5,4	2	3,2
6.	PW GAMMA	2	1,6	-	-	-	-	4	6,3
7.	MZUK Wałbrzych	62	48,4	58	49,2	66	51,2	32	50,8
8.	Inni	1	0,8	2	1,7	5	3,9	3	4,8
Razem		128	100%	118	100%	129	100%	63	100%

*okres od 01.01.09 do 01.09.09 Opracowanie własne UOKiK na podstawie danych przesłanych przez MZUK

Wykaz pochówków wykonanych przez poszczególnych przedsiębiorców pogrzebowych na cmentarzu komunalnym przy ul. Żeromskiego w latach 2006-2009 Wałbrzychu

Tab.4

	Nazwa przedsiębiorcy	2006		2007		2008		2009*	
		Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%	Ilość pochówków	%
1.	ZP.Woźnicki	43	23,8	58	26,6	78	33,3	49	34,5
2.	ZP.Bokwa	31	17,1	45	20,6	32	13,7	32	22,5
3.	PTHU Armii	31	17,1	29	13,3	3	1,3	-	-
4.	PHU Ostatnia Posługa Sokołowsko	2	1,1	2	1	4	1,7	2	1,4
5.	ZP Kwiatkowski	-	-	8	3,7	8	3,4	3	2,2
6.	PW GAMMA	-	-	-	-	13	5,5	10	7
7.	MZUK Wałbrzych	71	39,2	72	33	91	39	44	31
8.	Inni	3	1,7	4	1,8	5	2,1	2	1,4
Razem		181	100%	218	100%	234	100%	142	100%

* okres od 01.01.09 do 01.09.09

Opracowanie własne UOKiK na podstawie danych przesłanych przez MZU

Na podstawie danych zawartych w tab. nr.1, 2, 3,4 można stwierdzić , że na poszczególnych cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu wykonano w okresie od 1 stycznia 2006r do 1 września 2009 następującą liczbę pochówków :

-cmentarz przy ul. Moniuszki -979 pochówków (MZUK-494 co stanowi 50% wszystkich wykonanych pochówków)

-cmentarz przy ul. Żeromskiego -775 pochówków (MZUK-278 co stanowi 36% wszystkich wykonanych pochówków))

-cmentarz przy ul. Cmentarnej- 438 pochówków (MZUK -218 co stanowi 49,8% wszystkich wykonanych pochówków))

Dowód: karty 154-155

5. Usługę kopania grobu na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu w latach 2006-2009 poza zakładem pogrzebowym należącym do MZUK świadczyły jeszcze inne przedsiębiorstwa pogrzebowe. Na cmentarzu przy ul. Moniuszki – wykonał ją raz w 2006r Zakład Pogrzebowy należący do Jerzego Wawierni oraz raz w 2009r. w dniu 19 maja Zakład Pogrzebowy „Deskomir” ze Świdnicy należący do Mirosława Szyszkowskiego .

Na cmentarzu przy ul. Cmentarnej usługę taką wykonywał raz w 2009r. w dniu 7 sierpnia Zakład Pogrzebowy z Ziębic .

Na cmentarz przy ul. Żeromskiego poza MZUK nikt takiej usługi w latach 2006-2009 nie wykonywał .

Dowód: karty 7 i 225

6. W trakcie postępowania wyjaśniającego sygn akt RWR-400-33/08/ET proboszcz Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Aniołów Stróżów w Wałbrzychu Bogusław Warmiński w piśmie z dnia 5 lutego 2009r podał: „ W Wałbrzychu jest kilka cmentarzy i każdy właściciel cmentarza odpowiada za porządek na cmentarzu , stąd ma grabarzy, którzy kopią groby, zasypują je i porządkują . Obok cmentarza Parafii Św. Aniołów Stróżów jest cmentarz komunalny zarządzany przez Urząd Miasta i na tym cmentarzu kopania grobów dokonują tylko i wyłącznie pracownicy Urzędu Miasta. Podobnie i na sąsiednich cmentarzach, jak Wyznania Mojżeszowego, czy też Kościoła Polsko-katolickiego. Również wyznaniowe cmentarze parafialne w Wałbrzychu mają własnych grabarzy”

Dowód: karty 2,3

7. Celem wyjaśnienia stanu faktycznego sprawy, organ antymonopolowy zwrócił się do przedsiębiorców pogrzebowych wykonujących usługi na terenie cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu z pytaniem o powody dla których firmy te od 2006r. do dnia dzisiejszego nie wykonały ani jednej usługi kopania grobu na tych cmentarzach (cmentarz przy ul. Moniuszki, cmentarz przy ul. Żeromskiego i cmentarz przy ul. Cmentarnej);

W nadesłanych przez zakłady pogrzebowe odpowiedziach organ antymonopolowy uzyskał następujące stanowiska przedsiębiorców:

-W piśmie z dnia 6.07.2009r. właścicielka Przedsiębiorstwa Wielobranżowego „GAMMA” z Boguszowa- Gorce Wioletta Bucik-Wojdyła podała: *W trakcie wykonywania pochówków na terenie cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu raczej nie miewaliśmy trudności ze strony MZUK Sp. z o. o. , jeżeli spełnialiśmy ich wymogi dotyczące np. rozbiórki pomnika przed rozpoczęciem kopania , gdyż tym się MZUK nie zajmuje (w rzeczywistości wygląda to tak: my rozbieramy pomnik, MZUK kopie grób, my obsługujemy ceremonie pogrzebową , MZUK zasypuje grób , później my zakładamy ramę nagrobną lub ponownie pomnik). MZUK odmówił wykonania wykopu grobu przez naszą firmę na terenie swoich cmentarzy kilkakrotnie podczas*

zgłaszania zleceń pogrzebowych jakie wykonywała moja firma , potem zdarzyło się , że termin wykonania wykopu przez MZUK był przesunięty o kilka dni, gdyż w tym czasie MZUK otrzymał sporo zleceń pogrzebowych i fizycznie nie był w stanie wykopać grobu wcześniej, wtedy również nam odmówiono mówiąc, że każdy ich cmentarz ma swojego tzw. „gospodarza” czyli pracownika, który się tym zajmuje. Po kilku razach więcej takich rozmów nie podejmowaliśmy”.

Do ww. pisma Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „GAMMA” dołączyło jako załącznik formularz, który wypełniają osoby organizujące pogrzeb na terenie cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu. W/w formularz zawiera zobowiązanie osoby organizującej pogrzeb do demontażu pomnika przed wykopaniem grobu przez MZUK oraz do wywiezienia gruzu powstałego w trakcie tego demontażu..

Dowód : akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karty nr 75 i 79

- Zakład Pogrzebowy Jerzego Wawierni w piśmie z dnia 1 .07. 2009r. podał: ”Kierownictwo kategorycznie odmawiało kopania grobu przez inny podmiot gospodarczy”, a w piśmie z dnia 23.09.2009r dodał : „MZUK tłumaczyło krótko, że nikt tu nie będzie kopał. Po olbrzymiej awanturze powiedziałem, że nikt nie będzie chował mojej siostry, gdyż ja prowadzę taki sam zakład jak MZUK”

Dowód: karty 110 oraz akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karta nr 80.

- Zakład Pogrzebowy P.P.H.U. „eSKa” Sławomir Kwiatkowski z Wałbrzycha w piśmie z dnia 10.07. 2009r oświadczył, iż „ W ciągu ostatnich 2 lat nie zwracałem się do MZUK o pozwolenie na wykopanie grobu do pogrzebów, które obsługiwałem , nie zwracałem się o takie zezwolenie , ponieważ wiem z informacji uzyskanej wiele lat temu , (pracując w innej firmie pogrzebowej), że MZUK Wałbrzych nie zezwala żadnym innym zakładom pogrzebowym na kopanie grobów na swoich cmentarzach”. W piśmie z 5.10.2009r. Sławomir Kwiatkowski dodał ”Zakład mój świadczy usługę kopania grobów wtedy gdy uzyskam zlecenie od rodziny osoby zmarłej i zarządca cmentarza wyrazi zgodę na wykonanie tej usługi (...) nie zwracałem się o takie zezwolenie od 2007r. , ponieważ wcześniej pracując w innej firmie pogrzebowej , uzyskałem informacje od MZUK Wałbrzych, że nie zezwala żadnym zakładom pogrzebowym na kopanie grobów na swoich cmentarzach. Moja firma świadczy usługi pogrzebowe od 01.01.2007r i od początku nie wykonywałem wykopu grobów na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu.(...) wykopu grobu wykonujemy tylko na cmentarzach, których zarządca na to zezwala”.

Dowód : karta nr 137 akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karta nr 83.

- Zakład Pogrzebowy PHU Ostatnia Posługa Dominik Bafia z Sokołowska w piśmie z dnia 10 lipca podał: „Moja firma wykonuje tę usługę (usługę kopania grobu) wówczas , gdy nie ma gospodarza cmentarza” Potwierdził to w piśmie z dnia 29.09.2009: ”w swojej ofercie mam kopanie grobów i świadczę ją wówczas gdy nie ma gospodarza cmentarza (...) Na cmentarzach komunalnych nie wykonuje tej usługi , ponieważ zlecam MZUK Sp. z o. o. w Wałbrzychu ,która jest gospodarzem tych cmentarzy.”

Dowód : karta nr 130, akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karta nr 92.

-P.P.H.U. „ARMI ”z Boguszowa Gorce w piśmie z dnia 25.09.2009r informuje: „Z powodu zatrudnionych przez Miejski Zakład Usług Komunalnych grabarzy przy ul. Moniuszki, Żeromskiego, Cmentarnej odmawiają naszej firmie usługi kopania grobu”

Dowód : karta nr 132

-Ireneusz Stasik z Lubina prowadzący firmę „Leonardo” w piśmie z 8.10.2009r. podał: „Firma nasza uzyskała odpowiedź od zarządcy cmentarzy, że w/w czynność wykonują zarządcy, aby nie wikłać osób zlecających w spory i konflikty pomiędzy firmami branżowymi, zgadzamy się na stawiane warunki”

Dowód : karta nr 148

8. Pismem z dnia 29.10.2009r. MZUK został powiadomiony o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w przedmiotowej sprawie.

Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, organ ochrony konkurencji i konsumentów zważył, co następuje :

1. Określenie zarzutów

Miejskiemu Zakładowi Usług Komunalnych Sp. z o. o. z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Kolejowej 4, postawiony został zarzut nadużywania przez tego przedsiębiorcę pozycji dominującej na rynkach usług cmentarnych na cmentarzach komunalnych znajdujących się w Wałbrzychu: przy ul. Moniuszki, przy ul. Cmentarnej i przy ul. Żeromskiego, poprzez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji na rynku usług pogrzebowych, w drodze ograniczenia przedsiębiorcom możliwości wykonywania na terenie tych cmentarzy, usług kopania grobów, co może być praktyką ograniczającą konkurencję o jakiej mowa w art. 9 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przesłanki zastosowania art. 9 ust. 1 i 2 pkt 5 ustawy o ochronie (...) -wprowadzenie

Istota praktyki ograniczającej konkurencję, zakazanej art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie (...), sprowadza się do nadużywania pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców. Ogólny zakaz wyrażony w ust. 1 art. 9 precyzuje m.in. jego ust. 2 pkt 5 wskazując przykładową możliwość jego naruszenia, polegającą na przeciwdziałaniu ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji. Aby zatem uznać praktykę z art. 9 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie (...) za ograniczającą konkurencję, przedsiębiorca musi spełnić dwie przesłanki :

- a) posiadać pozycję dominującą na rynku,
- b) nadużywać tej pozycji poprzez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji

Podstawą do zastosowania przepisów ustawy o ochronie (...) jest uprzednie stwierdzenie przez Prezesa UOKiK, czy w niniejszej sprawie doszło do naruszenia interesu publicznoprawnego.

2. Naruszenie interesu publicznoprawnego

Zgodnie z celem ustawy o ochronie (...) opisanym w art. 1 ust. 1 określa ona „warunki rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowanej w interesie publicznym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów”. Tak określony cel ustawy pozwala przyjąć, iż ma

ona charakter publiczny i służy ochronie ogólnospołecznego interesu. Powyższe przesądza o wyłączeniu możliwości podejmowania przez organ antymonopolowy działań w celu ochrony wyłącznie interesów indywidualnych. Taką interpretację potwierdza orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (patrz wyroki z dnia 28.05.2001, sygn. akt XVII Ama 82/00; z dnia 4.07.2001, sygn. akt XVII Ama 108/00; z dnia 30.05.2001 r., sygn. akt XVII Ama 80/00; z dnia 6.06.2001, sygn. akt XVII Ama 78/00) i Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 27 sierpnia 2003 r., sygn. akt I CK 184/03).

Takie stanowisko wyraził również Sąd Najwyższy, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 29.05.2001 r. (sygn. I CKN 1217/98) stwierdził, że “ustawa antymonopolowa ma charakter publicznoprawny, zatem jej celem jest słuzenie interesom publicznym. Ingeruje, gdy w wyniku pewnych ogólnych zjawisk zagrożona jest sama instytucja konkurencji. Nie odnosi się do ochrony roszczeń indywidualnych (...)”. Jedyne w warunkach niezakłóconej konkurencji przedsiębiorcy i konsumenci mają gwarancję realizacji konstytucyjnej wolności gospodarczej i ochrony swoich praw.

W okolicznościach niniejszej sprawy oznacza to, iż MZUK odmawiając wykonywania na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu usług kopania grobów przedsiębiorcom pogrzebowym i zlecając ich wykonanie zatrudnionym przez własny zakład pogrzebowy grabarzom mógł naruszyć interesy tych przedsiębiorców oraz ich klientów. Interwencja Prezesa UOKiK i wszczęcie postępowania antymonopolowego przeciwko MZUK w Wałbrzychu było więc w pełni uzasadnione.

3. Rynek właściwy.

Ponieważ ocena zachowań przedsiębiorców na gruncie ustawy o ochronie (...) dotyczy zachowań rynkowych, wobec czego niezbędne, w każdym postępowaniu antymonopolowym, staje się określenie rynku właściwego.

Według art. 4 pkt 9 ustawy o ochronie (...) pod pojęciem rynku właściwego rozumie się rynek towarów, które ze względu na ich przeznaczenie, cenę oraz właściwości, w tym jakość, są uznawane przez ich nabywców za substytuty oraz są oferowane na obszarze, na którym, ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji. Na rynek właściwy składa się zatem rynek w ujęciu produktowym oraz rynek w ujęciu geograficznym. Określenie rynku właściwego w sprawie wymaga jednak wcześniejszego odniesienia się do rodzaju usług związanych z chowaniem zmarłych.

Usługi związane z chowaniem zmarłych dzielą się według kryterium przedmiotowego na:

- a) usługi cmentarne związane z utrzymaniem cmentarza i zarządzania nim; czynności zarządcy cmentarza wynikają z przepisów ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tekst jednolity Dz. U. z 2000 r. Nr 23 poz. 295 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o cmentarzach”, oraz aktów wykonawczych do ustawy, w szczególności zaś rozporządzenia Ministrów Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 20 października 1972 r. w sprawie urządzania cmentarzy, prowadzenia ksiąg cmentarnych oraz chowania zmarłych (Dz. U. z 1972r. Nr 47, poz. 299 ze zm.); obejmują takie działania jak utrzymanie i wyposażenie cmentarza w urządzenia cmentarne, utrzymanie cmentarza jako terenu zielonego, utrzymanie na nim ładu i porządku, urządzenie cmentarza według planu zagospodarowania, nadzór nad korzystaniem z cmentarza, w tym zakładaniem grobów, pochówkiem i ekshumacją. Rynek usług cmentarnych co do zasady nie jest rynkiem konkurencyjnym;
- b) usługi pogrzebowe związane z chowaniem zmarłych; składają się na nie m.in. przygotowanie zwłok do pochówku, przygotowanie miejsca pochówku, wykopanie grobu, transport i pochówek zwłok z asystą pogrzebową, uformowanie grobu, ekshumacja zwłok i

szczątków ludzkich, usługa spopielenia zwłok. Rynek usług pogrzebowych co do zasady powinien pozostać w pełni rynkiem konkurencyjnym.

Powyższy podział znajduje swoje pełne odzwierciedlenie w orzecznictwie sądowym (vide: wyrok Sądu Antymonopolowego z 14.06.1995 r., sygn. akt XVII Amr 11/95; wyrok Sądu Antymonopolowego z 14.07.1999 r. sygn. akt XVII Ama 28/99; wyrok Sądu Antymonopolowego z 25.09.2000 r. sygn. akt XVII Ama 76/99; wyrok Sądu Antymonopolowego z 28.01.2002 r. sygn. akt XVII Ama 28/01 i in.).

Zatem w zakresie usług związanych z chowaniem zmarłych wyodrębnia się dwa rynki produktowe: rynek usług cmentarnych i rynek usług pogrzebowych. Wypada stwierdzić, iż usługi te są „towarem” w rozumieniu ustawy o ochronie (...), zgodnie bowiem z art. 4 pkt 7 tejże ustawy przez „towary” rozumie się również usługi.

W rozpatrywanej sprawie właścicielem cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu jest Gmina Wałbrzych, która w dniu 06-02.2009r. zawarła umowę nr UM/WIM/I/253/43/212-w/2009 z Miejskim Zakładem Usług Komunalnych Sp. z o.o. (*karta 18*) w której administrację cmentarzami komunalnymi przekazała MZUK w Wałbrzychu.

MZUK prowadzi zatem działalność gospodarczą na trzech rynkach usług cmentarnych :

- na rynku usług cmentarnych na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Moniuszki w Wałbrzychu,
 - na rynku usług cmentarnych na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Żeromskiego w Wałbrzychu,
 - na rynku usług cmentarnych na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Cmentarnej w Wałbrzychu
- Na usługi te składają się czynności w zakresie utrzymania i administrowania tymi cmentarzami.

Jednocześnie jako właściciel zakładu pogrzebowego wykonującego usługi pogrzebowe MZUK prowadzi działalność gospodarczą na współzależnym z nimi lokalnym rynku usług pogrzebowych, który co do zasady powinien być rynkiem w pełni konkurencyjnym.

Niniejsza sprawa dotyczy więc działalności MZUK jako administratora Cmentarzy Komunalnych w Wałbrzychu. Zarzuty postawione w stosunku do MZUK wynikają z faktu, iż wykorzystując pozycję administratora na tych cmentarzach wpływa na konkurencję na lokalnym rynku usług pogrzebowych. W omawianej sprawie rynkiem właściwym ze względu na zakres zarzutów będzie więc w ujęciu produktowym rynek usług cmentarnych. W badanej sprawie mamy do czynienia z trzema rynkami usług cmentarnych.

Niezbędnym elementem rynku właściwego jest jego wymiar geograficzny, oznaczający konieczność wskazania obszaru, na którym warunki konkurencji, mające zastosowanie do określonych towarów są jednakowe dla wszystkich konkurentów. Stosownie do ustalonego orzecznictwa antymonopolowego, rynek usług cmentarnych w wymiarze geograficznym ma charakter lokalny i jest ograniczony do terenu określonego cmentarza. W wyroku z dnia 21 stycznia 1998 r. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dawniej Sąd Antymonopolowy) stwierdził, iż „pod względem terytorialnym rynek usług cmentarnych należy zaliczyć do rynku lokalnego. Przynajmniej zasadniczo usługi cmentarne zaspokajają potrzeby społeczności lokalnej” (wyrok z dnia 21 stycznia 1998 r., sygn. akt XVII Ama 51/97). W cytowanym wyroku Sąd stwierdził również, iż „w świetle doświadczenia życiowego o wyborze cmentarza, jako miejsca pochówku, w niewielkim stopniu decydują elementy konkurencji pomiędzy administratorami poszczególnych cmentarzy. Wybór cmentarza jest w zasadniczej mierze determinowany szczególnymi względami – wolą osoby zmarłej, wyznaniowym charakterem cmentarza, istnieniem grobów osób bliskich, prestiżem cmentarza itp. Zatem za lokalny rynek usług cmentarnych należy zasadniczo uznać obszar danego cmentarza. W niniejszej sprawie wyróżniamy więc w ujęciu geograficznym trzy rynki usług cmentarnych. Pierwszy z nich obejmuje teren Cmentarza Komunalnego Wałbrzychu przy ul.

Moniuszki w Wałbrzychu , drugi teren Cmentarza Komunalnego w Wałbrzychu przy ul. Cmentarnej, a trzeci teren Cmentarza Komunalnego w Wałbrzychu przy ul. Żeromskiego, .

Zarzuty postawione w stosunku do MZUK wynikają z faktu, iż wykorzystując pozycję administratora na każdym z tych cmentarzy (rynków), poprzez odmowę dostępu do nich w celu wykonania usług kopania grobów przez przedsiębiorców pogrzebowych, wpływa na konkurencję na lokalnym rynku usług pogrzebowych.

W związku z powyższym Prezes Urzędu postanowił doprecyzować postawiony wstępnie MZUK w Wałbrzychu zarzut i określić go jako nadużywania przez tego przedsiębiorcę pozycji dominującej na rynkach usług cmentarnych na cmentarzach komunalnych znajdujących się w Wałbrzychu: przy ul. Moniuszki, przy ul. Cmentarnej i przy ul. Żeromskiego, poprzez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji na rynku usług pogrzebowych, w drodze ograniczenia przedsiębiorcom możliwości wykonywania na terenie tych cmentarzy, usług kopania grobu, co może być praktyką ograniczającą konkurencję o jakiej mowa w art. 9 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W tym miejscu Prezes Urzędu pragnie wskazać, iż stosownie do wyroku Sądu Najwyższego¹ z dnia 7 maja 2004 r. „art. 84 § 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie wymaga, aby określenie rynku właściwego musiało nastąpić już w postanowieniu o wszczęciu postępowania antymonopolowego. Co więcej, zwykle przesłanka ta stanowi dopiero przedmiot ustalenia w tym postępowaniu, a więc przy udziale strony”.

4. Pozycja rynkowa Uczestnika

Na terenie Wałbrzycha znajduje się 13 cmentarzy. Trzy z nich to cmentarze komunalne, którymi na podstawie zawartej z Gminą Wałbrzych umowy Nr UM/WIM/I.253/43/212-w/2009 z dnia 6 lutego 2009r. zarządza MZUK Sp. z o. o. Są to cmentarze znajdujące się w Wałbrzychu przy ul. Moniuszki, ul. Cmentarnej i ul. Żeromskiego. Działalność związaną ze świadczeniem usług pogrzebowych prowadzą na nich 22 firmy pogrzebowe

Na cmentarzach tych w latach 2006-2009 wykonano 2192 pochówki. Największą ilość pochówków bo 990 wykonał : MZUK (45,16%), 500 pochówków wykonał Z P Woźnicki z Wałbrzycha (22,81%), 367 ZP. Bogdana Bokwy ze Szczawna Zdroju (16,74%), 167 PTHU Armii z Boguszowi –Gorce(7,6%) , 56 ZP Kwiatkowski z Wałbrzycha (2,5%), 39 PW Gamma z Boguszowi (1,7%), 31 PHU Ostatnia Posługa z Sokołowska (1,4%) pozostałe 14 zakładów pogrzebowych wykonało zaledwie 42 pochówki (1,9%).

(Patrz dane z tab. nr1 na str. 4-5)

Zgodnie z normą art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie (...) zakazane jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców. Zatem kluczowe znaczenie w sprawie ma określenie, czy podmiot, przeciwko któremu prowadzone jest postępowanie antymonopolowe, taką pozycję posiada. Definicję legalną pojęcia „pozycja dominująca” zawiera art. 4 pkt 10 ustawy o ochronie (...). Zgodnie z powołanym przepisem pod tym pojęciem rozumie się pozycję przedsiębiorcy, która umożliwia mu zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym przez stworzenie mu możliwości działania w znacznym zakresie niezależnie od konkurentów, kontrahentów oraz konsumentów; domniemywa się, że przedsiębiorca ma pozycję dominującą, jeżeli jego udział w rynku przekracza 40%.

¹ Sygn. akt III SK 32/04, LEX nr 440864.

Na mocy przepisów prawnych, a w szczególności art. 2 ust 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. ustawy o cmentarzach, art. 7 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jt. Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) (dalej: ustawa o samorządzie gminnym), oraz art. 1 pkt 3 lit. c ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990r. Nr 34, poz. 198 z późn. zm.), (dalej „ustawa o podziale kompetencji), utrzymanie i zarządzanie cmentarzami komunalnymi zaliczone zostało do zadań własnych Gminy. W związku z tym usługi cmentarne należą do obowiązków ustawowo określonego zarządcy cmentarza (Gminy), który posiada na tym rynku pozycję monopolistyczną wynikającą z wyżej przytoczonych przepisów prawnych (monopol prawny).

W celu wykonania nałożonych na nią zadań Gmina może tworzyć jednostki organizacyjne, a także zawierać umowy z innymi podmiotami, w tym z organizacjami pozarządowymi (art. 9 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym). W niniejszej sprawie, na mocy umowy zawartej w dniu 06.02.2009 r., pomiędzy Gminą Wałbrzych a MZUK utrzymanie i administracja cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu, przekazane zostały MZUK. W ten sposób MZUK wszedł w obowiązki Gminy w zakresie utrzymania cmentarzy i prosektorium (§ 1 ust 1 pkt 3 umowy), zajmując jednocześnie pozycję monopolistyczną na rynku usług cmentarnych na tych cmentarzach, wynikającą z przepisów ww. ustaw o cmentarzach, o samorządzie gminnym i o podziale kompetencji. Rynek ten nie jest otwarty dla konkurencji, ponieważ zarówno w świetle wskazanych powyżej aktów prawnych, jak również z ekonomicznego punktu widzenia, byłaby ona nieefektywna.

W związku z powyższym Prezes Urzędu stwierdził, iż na tak zakreślonych rynkach właściwych (rynkach usług cmentarnych) MZUK posiada pozycję dominującą.

Uczestnik postępowania prowadzi jednocześnie działalność gospodarczą na drugim z rynków związanym z chowaniem zmarłych tj. rynku usług pogrzebowych.

Podkreślić należy, iż współzależność rynku usług cmentarnych oraz rynku usług pogrzebowych powoduje, iż podmiot posiadający pozycję dominującą na rynku usług cmentarnych, na administrowanym przez siebie cmentarzu komunalnym, może przenosić swoją władzę rynkową (ekonomiczną) i wywierać zasadniczy wpływ na funkcjonowanie drugiego z rynków - rynku usług pogrzebowych. Może bowiem określać warunki funkcjonowania i prowadzenia działalności gospodarczej innych przedsiębiorców pogrzebowych na zdominowanym przez niego cmentarzu. Innymi słowy może konkurencję na tym rynku sztucznie reglamentować

Z uwagi na to, iż na terenie Wałbrzycha występują trzy cmentarze komunalne, które administruje MZUK – należało uznać, iż w sprawie występują trzy rynki właściwe. W ujęciu geograficznym pierwszy z nich wyznacza teren Cmentarza Komunalnego przy ul. Moniuszki, drugi teren Cmentarza Komunalnego przy ul. Żeromskiego, a trzeci teren Cmentarza Komunalnego przy ul. Cmentarnej (rynek geograficzny).

A zatem rynkiem właściwym w niniejszej sprawie są trzy rynki usług cmentarnych określone terenem cmentarzy komunalnych znajdujących się przy ul. Moniuszki, ul. Cmentarnej i ul. Żeromskiego w Wałbrzychu.

W związku z powyższym Prezes Urzędu stwierdził, iż na tak zakreślonych rynkach właściwych Spółka posiada pozycję dominującą.

5. Status przedsiębiorcy

Przedmiotem postępowania są praktyki dotyczące nadużywania pozycji dominującej przez przedsiębiorcę (art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie...). Definicja legalna pojęcia „przedsiębiorca”

zawarta jest w art. 4 ustawy o ochronie (...). Zgodnie z art. 4 pkt. 1 powołanego artykułu, ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy, rozumie się przez to m.in. przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Jak wynika z odpisu KRS uczestnika, jest on przedsiębiorcą wedle przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. - o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807 z póź. zm.), a zatem uznać go należy również za przedsiębiorcę w rozumieniu art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie (...).

Dowód: akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karta: 9).

Aby zatem uznać praktykę z art. 9 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie (...) za ograniczającą konkurencję, przedsiębiorca musi spełnić dwie przesłanki :

- a) posiadać pozycję dominującą na rynku,
- b) przeciwdziałać ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji

Jak wykazano wyżej w pkt 4. Spółka posiada pozycję dominującą na lokalnych rynkach usług cmentarnych, na terenie cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu. **Tym samym spełniona została pierwsza z przesłanek niezbędnych do stwierdzenia praktyki z art. 9 ust.1 i 2 pkt 5 ustawy o ochronie (...).**

6. Przesłanki nadużycia pozycji dominującej poprzez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji.

W okolicznościach niniejszej sprawy należy udowodnić, iż MZUK narusza zakaz, o którym mowa w art. 9 ust 2 pkt 5 poprzez swoje działania polegające na ograniczaniu przedsiębiorcom pogrzebowym możliwości świadczenia usług kopania grobu na administrowanych przez niego cmentarzach komunalnych znajdujących się w Wałbrzychu przy ul. Moniuszki, przy ul. Cmentarnej i przy ul. Żeromskiego i w ten sposób przeciwdziała ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji na rynku usług pogrzebowych .

Przestrzeganie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przedsiębiorców ma zapewnić prawidłowe funkcjonowanie konkurencji na rynkach na jakich te przedsiębiorstwa działają . Jest to szczególnie ważne w przypadku przedsiębiorcy, którego pozycja rynkowa pozwala na negatywne oddziaływanie na strukturę rynku i warunki jego funkcjonowania. W takim przypadku ograniczenie dostępu do rynku lub też utrudnienie rozwoju konkurencji, może wywoływać skutki zarówno na rynku, na którym przedsiębiorca ten posiada pozycję dominującą jak i na rynkach z nim powiązanych, zależnych , na które może on wpływać ze względu na silną pozycję, jaką posiada na rynku zdominowanym. Dzieje się tak, gdy sfera aktywności przedsiębiorców chcących działać na rynku w warunkach konkurencji powiązana jest bezpośrednio lub pośrednio z rynkami, na których dominującą pozycję posiada inny przedsiębiorca. Wtedy też przedsiębiorca posiadający pozycję dominującą na jednym rynku może dyktować warunki na innym powiązanim z nim rynku, tak jak np. w przypadku rynku usług cmentarnych i pogrzebowych, które są ze sobą funkcjonalnie i gospodarczo powiązane. Stąd też w przypadku gdy przedsiębiorca posiadający pozycję dominującą na rynku, w sposób nieuzasadniony ogranicza lub też utrudnia dostęp do tego rynku lub też rynku z nim powiązanego, musi się liczyć z tym, iż takie działanie będzie uznane przez organ antymonopolowy za praktykę ograniczającą konkurencją na podstawie art. 9 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Tym samym na mocy art. 9 ust. 2 pkt 5 ustawy zakazane jest zarówno ograniczanie dostępu do rynku jak i stwarzanie przedsiębiorcom mniej korzystnych warunków funkcjonowania na nim, niż w warunkach niezakłóconej konkurencji.

Analizując omawianą przesłankę praktyki z art. 9 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie (...) należy przede wszystkim podkreślić, iż rynek usług pogrzebowych w przeciwieństwie do rynku usług cmentarnych powinien - jak już to podkreślono, - co do zasady być w pełni konkurencyjny. Powyższy pogląd należy uznać już za w pełni utrwalony w orzecznictwie (vide: wyroki Sądu Antymonopolowego i Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wymienione w pkt 4 niniejszej Decyzji).

W trakcie prowadzonego postępowania wyjaśniającego o sygn akt RWR-400-33/08/ET Proboszcz Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Aniołów Stróżów w Wałbrzychu w piśmie z dnia 5 lutego 2009r. przesłanym do UOKiK poinformował, że na cmentarzu w Wałbrzychu przyjęło się, że kopaniem grobów zajmują się grabarze zatrudnieni przez właścicieli cmentarzy: „*W Wałbrzychu jest kilka cmentarzy i każdy właściciel cmentarza odpowiada za porządek na cmentarzu, stad ma grabarzy, którzy kopią groby, zasypują je i porządkują. Obok cmentarza Parafii Św. Aniołów Stróżów jest cmentarz komunalny zarządzany przez Urząd Miasta i na tym cmentarzu kopania grobów dokonują tylko i wyłącznie pracownicy Urzędu Miasta. Podobnie i na sąsiednich cmentarzach, jak Wyznania Mojżeszowego, czy też Kościoła Polsko-katolickiego. Również wyznaniowe cmentarze parafialne w Wałbrzychu mają własnych grabarzy*”. (Dowód: karty 2,3)

Powyższe informacje potwierdził Zakład Pogrzebowy PHU Ostatnia Posługa Dominik Bafia z Sokołowska, który w piśmie z dnia 10 lipca skierowanym do UOKiK napisał: „*Moja firma wykonuje tę usługę (kopania grobu) wówczas, gdy nie ma gospodarza cmentarza*” a w piśmie z dnia 29.09.2009 dodatkowo podał: „*w swojej ofercie mam kopanie grobów i świadczę ją wówczas gdy nie ma gospodarza cmentarza (...) Na cmentarzach komunalnych nie wykonuję tej usługi, ponieważ zlecam MZUK Sp. z o. o. w Wałbrzychu, która jest gospodarzem tych cmentarzy*”. (Dowód: karta nr 130, akta postępowania wyjaśniającego RWR 400-9/09/ET karta nr 92).

Ich potwierdzeniem jest także obserwacja zachowań związanych ze świadczeniem usług kopania grobu Zakładu Pogrzebowego należącego do Bogdana Bokwy. Zakład ten jest opiekunem cmentarza parafialnego należącego do Parafii pw. Św. Aniołów Stróżów przy ul. Przemysłowej i na nim świadczy usługi kopania grobu. Usług tych nie świadczy jednak na sąsiadującym z nim Cmentarzu Komunalnym znajdującym się przy ul. Moniuszki. W piśmie z dnia 30.09.2009 Bogdan Bokwa podał: „*Firma nasza obsługując pochówki na innych cmentarzach kopie groby tylko w wypadkach gdy na cmentarzu nie ma stałego kopacza*”. (dowód karta nr.125, 228).

W tym miejscu należy dodać, że w toku innego postępowania toczącego się przed Prezesem UOKiK (RWR-400-33/08/ET) ustalono, iż MZUK nie wykonuje wykopów grobów na cmentarzu administrowanym przez Bogdana Bokwę.

Na terenie cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu zgodnie z pkt 8 c obowiązującego „Regulaminu korzystania z cmentarzy komunalnych” zabrania się prowadzenia jakiejkolwiek działalności gospodarczej czy zarobkowej bez uprzedniego zgłoszenia i uzyskania zgody administratora cmentarza. Przedsiębiorstwa pogrzebowe na wykonanie usług pogrzebowych muszą uzyskać więc zgodę administratora czyli MZUK.

W okolicznościach rozpatrywanej sprawy MZUK, który nie tylko jest administratorem cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu, ale także prowadzi własny zakład pogrzebowy odmawia przedsiębiorcom pogrzebowym możliwości świadczenia usług kopania grobów zlecając ich wykonanie własnym pracownikom. Świadczą o tym następujące dowody:

- przede wszystkim informacje uzyskane od przedsiębiorcy pogrzebowego z Kamiennej Góry Jerzego Wawierni, który jako jedyny przedsiębiorca pogrzebowy poza MZUK wykonał usługę kopania grobu na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu w okresie od stycznia 2006r.- do maja 2009 r. W piśmie z dnia 1 lipca 2009r. skierowanym do UOKiK przedsiębiorca podał, że początkowo nie zezwolono mu na wykonanie kopania grobu i mógł je wykonać dopiero po gwałtownej kłótni: *”Kierownictwo kategorycznie odmawiało kopania grobu przez inny podmiot gospodarczy”* a piśmie z dnia 23.09.2009r dodał *„MZUK tłumaczyło krótko, że nikt tu nie będzie kopał. Po olbrzymiej awanturze powiedziałem, że nikt nie będzie chował mojej siostry, gdyż ja prowadzę taki sam zakład jak MZUK”* (Dowód: karta 109 oraz akta postępowania wyjaśniającego RWR400-9/09/ET nr kart 37 i 80.)
- informacje zawarte w piśmie z dnia 6.07.2009r. skierowanym do UOKiK przez Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „GAMMA” z Boguszowa- Gorce. Jego właścicielka Wioletta Bucik-Wojdyła podała: *„MZUK odmówił wykonania wykopu grobu przez naszą firmę na terenie swoich cmentarzy kilkakrotnie podczas zgłaszania zleceń pogrzebowych jakie wykonywała moja firma , potem zdarzyło się , że termin wykonania wykopu przez MZUK był przesunięty o kilka dni, gdyż w tym czasie MZUK otrzymał sporo zleceń pogrzebowych i fizycznie nie był w stanie wykopać grobu wcześniej, wtedy również nam odmówiono mówiąc, że każdy ich cmentarz ma swojego tzw. „gospodarza” czyli pracownika, który się tym zajmuje. Po kilku razach więcej takich rozmów nie podejmowaliśmy”*. (Dowód: akta postępowania wyjaśniającego RWR400-9/09 karty 75 i 79.)
- odmowy wykonywania usług kopania grobów z jakimi spotkał się zakład pogrzebowy P.P.H.U. „ARMI ”z Boguszowa Gorce. W piśmie z dnia 25.09.2009r skierowanym do UOKiK podał: *„Z powodu zatrudnionych przez Miejski Zakład Usług Komunalnych grabarzy przy ul. Moniuszki, Żeromskiego , Cmentarnej odmawiają naszej firmie usługi kopania grobu”* (Dowód: karta132)
- informacje zawarte w piśmie z dnia 10.07. 2009r. skierowanym do UOKiK przez Zakład Pogrzebowy P.P.H.U. „eSKa” Sławomir Kwiatkowski z Wałbrzycha: *„ W ciągu ostatnich 2 lat nie zwracałem się do MZUK o pozwolenie na wykopanie grobu do pogrzebów, które obsługiwałem , nie zwracałem się o takie zezwolenie , ponieważ wiem z informacji uzyskanej wiele lat temu , (pracując w innej firmie pogrzebowej), że MZUK Wałbrzych nie zezwala żadnym innym zakładom pogrzebowym na kopanie grobów na swoich cmentarzach” , a dodatkowo w piśmie z 5.10.2009r.dodaje: ”nie zwracałem się o takie zezwolenie od 2007r. , ponieważ wcześniej pracując w innej firmie pogrzebowej , uzyskałem informacje od MZUK Wałbrzych, że nie zezwala żadnym zakładom pogrzebowym na kopanie grobów na swoich cmentarzach. Moja firma świadczy usługi pogrzebowe od 01.01.2007r i od początku nie wykonywałem wykopu grobów na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu.(...) wykopy grobu wykonujemy tylko na cmentarzach, których zarządca na to zezwala”*(Dowód karta 137 i akta postępowania wyjaśniającego RWR400-9/09/ET karta nr83).

W piśmie z dnia 06.03.2009r przesłanym do UOKiK MZUK podał: *„Inne firmy bez problemów wykonują na cmentarzach komunalnych wszelkie usługi pogrzebowe . Brak zainteresowania z ich strony kopaniem grobów na terenie cmentarzy komunalnych prawdopodobnie jest spowodowany warunkami organizacyjno- technicznymi tzn. cmentarze komunalne –tak jak większość cmentarzy w Wałbrzychu i okolicach są położone na terenach górzystych o dużym stopniu nachylenia i na podłożu skalistym –co warunkuje kopanie grobów sprzętem mechanicznym (młoty elektryczne o dużej mocy podłączone do agregatu prądotwórczego). Transport i przemieszczanie sprzętu oraz pracowników wiąże się z niemałymi kosztami co czyni kopanie grobu mało opłacalne.”*

Prezesowi UOKiK trudno jest jednak uznać powyższą informację za prawdziwą skoro w toku postępowania antymonopolowego ustalono, że Cmentarz Komunalny znajdujący się przy ul.

Moniuszki jest cmentarzem, na którym dokonuje się dochowków do grobów już istniejących, w miejscach odzyskanych po grobach zlikwidowanych i w grobach urnowych (*Dowód: karta nr 65*) W przypadku kopania grobu nie ma więc na nim utrudnień wynikających z istnienia skalistego podłoża, bo występuje powtórne przekopanie grobu.

Prezesowi UOKiK trudno też przyjąć, że przedsiębiorstwa pogrzebowe same rezygnują z usługi kopania grobu w momencie kiedy jak podaje w piśmie z dnia 06.07.2009 PW „Gamma” *wygląda to tak: my rozbieramy pomnik, MZUK kopie grób, my obsługujemy ceremonie pogrzebową, MZUK zasypuje grób, później my zakładamy ramę nagrobną lub ponownie pomnik*” a przed wydaniem zgody na taki pochówek MZUK prosi o wypełnienie formularza, w którym z góry zakłada, że grób kopać będą jego pracownicy. (*Dowód karta 75 i akta postępowania wyjaśniającego RWR400-9/09/ET karta nr 79*)

To, że MZUK ogranicza innym przedsiębiorcom pogrzebowym dostęp do świadczenia usług kopania grobów można również wywnioskować na podstawie porównania ilości pochówków wykonanych na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu w latach 2006-2009 z ilością wykonanych wykopów grobów przez MZUK na terenie tych cmentarzy. W okresie tym wykonano bowiem 2192 pochówki, a w przypadku 2189 z nich wykop grobu wykonał MZUK. Tylko w trzech przypadkach grób był kopany przez inny zakład pogrzebowy. Pierwszy z nich miał miejsce w 2006r. Usługę wykonał wtedy Zakład Pogrzebowy z Kamiennej Góry należący do Pana Jerzego Wawierni, który podał iż pozwolenie uzyskał dopiero „po awanturze”. Dwa pozostałe przypadki miały miejsce w 2009r. Usługę kopania grobu wykonały 19 maja 2009r Zakład Pogrzebowy Dyskomir ze Świdnicy i w dniu 7 sierpnia 2009r Zakład Pogrzebowy z Ziębic. Obie usługi wykonano w trakcie prowadzenia postępowania wyjaśniającego przed Prezesem UOKiK (postępowanie dot. wstępnego ustalenia, czy Miejski Zakład Usług Komunalnych w Wałbrzychu Sp. z o. o. wykonując wszystkie wykopy grobów na cmentarzach komunalnych znajdujących się pod jego zarządem, może nadużywać pozycji dominującej na lokalnych rynkach usług cmentarnych na terenie tych cmentarzy, co może stanowić naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów a w szczególności jej art. 9 ust.1.) *Dowód; karty 7 i 225 i akta postępowania wyjaśniającego RWR400-9/09/ET karty nr 16 -17.*

Są to jednak nie liczące się wyjątki od obowiązującego zakazu kopania grobów przez innych przedsiębiorców niż MZUK

Biorąc powyższe okoliczności pod uwagę organ antymonopolowy uznał, iż MZUK odmawiając przedsiębiorcom pogrzebowym wykonania przez nich usług kopania grobu na cmentarzach komunalnych w Wałbrzychu (przy ul. Moniuszki, Cmentarnej i Żeromskiego) oraz zlecając wykonanie tych czynności własnym pracownikom, nadużyła pozycji dominującej jaką posiada na rynkach usług cmentarnych, a wpływając przez to na rynek usług pogrzebowych ograniczyła konkurencję pomiędzy przedsiębiorstwami świadczącymi tego typu usługi, dając jednocześnie przewagę w dziedzinie świadczenia tych usług na ww. cmentarzach własnemu zakładowi pogrzebowemu. Swoim działaniem MZUK nie tylko uniemożliwiła innym przedsiębiorcom wykonywanie na tych cmentarzach usług kopania grobu, ale także pozbawiła konsumentów możliwości swobodnego wyboru przedsiębiorcy, który mógłby wykonać na ich zlecenie tego rodzaju usługi.

W tym stanie rzeczy uznać należy, że została spełniona druga z przesłanek art. 9 ust.1 i 2 pkt 5 ustawy o ochronie (...) tj. nadużywanie pozycji dominującej na rynkach usług cmentarnych poprzez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji na rynku usług pogrzebowych, w drodze ograniczenia przedsiębiorcom możliwości wykonywania na terenie cmentarzy komunalnych w Wałbrzychu, usług kopania grobów.

W związku z tym należało orzec jak w sentencji.

7. Kara pieniężna.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie (...) Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10 % przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie: dopuścił się naruszenia zakazu określonego m.in. w art. 9. Pod pojęciem przychodu - rozumie się przychód uzyskany w roku podatkowym poprzedzającym dzień wszczęcia postępowania na podstawie ustawy, w rozumieniu obowiązujących przedsiębiorcę przepisów o podatku dochodowym (art. 4 pkt 15 ustawy o ochronie...).

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów wprowadziła zasadę fakultatywności kar nakładanych przez Prezesa Urzędu na przedsiębiorców, którzy dopuścili się naruszenia zakazu stosowania praktyk ograniczających konkurencję.

Prezes Urzędu wydając decyzje o nałożeniu kary pieniężnej działa zatem w ramach uznania administracyjnego, co oczywiście nie jest równoznaczne z dowolnością. W tym zakresie kieruje się on zasadą równości i proporcjonalności. Rozważając kwestie nałożenia kary organ antymonopolowy musi wziąć pod uwagę, czy w danych okolicznościach sprawy konieczne albo celowe jest jej nałożenie, a jeżeli tak, to w jakiej wysokości kara spełni założone funkcje. Przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, o których mowa w art. 106-108 ustawy o ochronie konkurencji, Prezes Urzędu powinien wziąć pod uwagę w szczególności okres, stopień oraz okoliczności uprzedniego naruszenia przepisów ustawy (art. 111 ww. ustawy).

W ocenie Prezesa Urzędu na wysokość kary musi mieć także wpływ stopień zagrożenia lub naruszenia interesu publicznoprawnego stosowanymi praktykami ograniczającymi konkurencję.

W judykaturze wskazuje się, że w przypadku kar za stosowanie praktyk ograniczających konkurencję przesłankami, które należy brać pod uwagę, są: potencjał ekonomiczny przedsiębiorcy, skutki praktyki dla konkurencji lub kontrahentów, dopuszczalny poziom kary wynikający z przepisów ustawy oraz cele jakie kara ma osiągnąć (wyrok Sadu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2000r., sygn. akt I CKN 793/98).

Jako podstawę obliczenia kary przyjęto przychód osiągnięty przez Uczestnika w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, tj. 2008r., który wynosił (tajemnica przedsiębiorstwa) zł.

W pkt I sentencji niniejszej decyzji uznano za praktykę ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz o jakim mowa w art. 9 ust. 1 i ust. 2 pkt 5 ww. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nadużywanie przez Miejski Zakład Usług Komunalnych Sp. z o. o. z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Kolejowej 4 pozycji dominującej na rynkach usług cmentarnych na cmentarzach komunalnych znajdujących się w Wałbrzychu przy ul. Moniuszki, ul. Cmentarnej i ul. Żeromskiego poprzez przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji na rynku usług pogrzebowych, w drodze ograniczenia przedsiębiorcom możliwości wykonywania na terenie tych cmentarzy usług kopania grobu i nakazano zaniechania jej stosowania. Organ antymonopolowy zaliczył przedmiotową praktykę MZUK do poważnych naruszeń prawa antymonopolowego. W związku z powyższym Prezes Urzędu ustalił kwotę wyjściową kary w wysokości (tajemnica przedsiębiorstwa) zł, co stanowi (tajemnica przedsiębiorstwa) % przychodu przedsiębiorcy.

Na następnym etapie ustalania wysokości kary wzięto pod uwagę specyfikę rynku i działalności przedsiębiorcy. Wprawdzie usługi pogrzebowe nie są rodzajem usług, z których na co dzień korzystają konsumenci, jednakże na skutek działań MZUK uniemożliwiono rodzinom zmarłych oraz innym osobom organizującym pochówki wybór przedsiębiorcy,

który mógłby wykonać tego rodzaju usługi. Natomiast przedsiębiorcom świadczącym usługi kopania grobu uniemożliwiono ich wykonywanie. Oznacza to, iż bezpośredni skutek tej praktyki odczuwalny był zarówno dla konkurujących ze sobą zakładów pogrzebowych, jak i konsumentów oraz doprowadził do zaburzenia reguł konkurencji na tym rynku, w wyniku czego nastąpiły realne, jakkolwiek trudne do precyzyjnego oszacowania szkody po stronie uczestników rynku (konsumentów), pozbawionych możliwości wyboru alternatywnego, tańszego dostawcy usługi wykopania grobu. Szacując jednak wymiar kary pieniężnej uwzględniono przesłankę, iż praktyka stosowana przez MZUK jest odwracalna tj., iż zaniechanie jej stosowania, może doprowadzić do przywrócenia reguł konkurencji na rynku.

Biorąc pod uwagę wspomniane wyżej czynniki, w szczególności zaś szkody dla uczestników rynku będące konsekwencją przedmiotowego naruszenia, kwotę wyjściową kary tj. (tajemnica przedsiębiorstwa) zł zwiększono o 5% [tj. do kwoty (tajemnica przedsiębiorstwa)zł].

Z powodu natomiast ponad dwuletniego trwania naruszenia otrzymaną kwotę zwiększono o 10 % do kwoty (tajemnica przedsiębiorstwa)zł.

Ważąc wysokość nałożonej kary uwzględniono także okoliczności obciążające i łagodzące wpływające na ocenę podmiotowej strony czynu. Za okoliczność obciążającą przedsiębiorcę uznano umyślność naruszenia, a za łagodzącą dobrą współpracę z Prezesem Urzędu. Przy uwzględnieniu sumarycznego wpływu ww. okoliczności łagodzących i obciążających obniżono wymiar kary o 5% tj. do kwoty (tajemnica przedsiębiorstwa)zł.

Mając na uwadze wszystkie powyższe okoliczności, Prezes Urzędu uznał, że waga stwierdzonych niniejszą decyzją naruszeń ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przesądza o zasadności nałożenia na Uczestnika kary pieniężnej łącznej w wysokości 38 641,97 zł (słownie złotych: trzydzieści osiem tysięcy sześćset czterdzieści jeden złotych 97/100) płatną do budżetu państwa.

Zdaniem Prezesa Urzędu wymierzona kara pieniężna jest adekwatna do stopnia zawinienia przez Przedsiębiorcę, zaś jej wysokość na tyle dolegliwa dla niego, iż skutecznie zapobiegnie naruszeniom ustawy przez ten podmiot w przyszłości. Spełnia ona również rolę prewencyjną, zniechęcającą do naruszania prawa przez Przedsiębiorcę jak również innych przedsiębiorców.

Dlatego też organ antymonopolowy orzekł jak w punkcie II sentencji niniejszej decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kpc – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów we Wrocławiu.

Otrzymuje :

R. pr. Jadwiga Korab- Laskowska
Kancelaria Radcy Prawnego
ul. Długa 49/9
58-309 Wałbrzych

